

Eendenkooien

Eendenkooi Oosterwolde

Dagboek eendenkooi Oosterwolde: 1913-1965

Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe

Gehuegen van
Jenne Klooster
op 26 Feb. 1936

Dit boek gehuegen
van Jenne Klooster
op 26 Feb. 1936
Hier heb ik alles uit andere
boeken
over

Zo de Heere wil en zij
leven, hopen onze ge-
hefte ouders

J. ten Klooster
en

H. ten Klooster—
van den Berg,

op 2 Nov. a.s. hun
25-jarige echtveren-
iging feestelijk te her-
denken.

Hun dankbare kinderen

WILLEM.

GERRIT.

JENNIE.

Noordeinde,

29 October 1948.

NOORDEINDE.

DE KOOIKER JUBILEERT.

Dinsdag en Woensdag vierde het
echtpaar J. ten Klooster en H. van
den Berg zijn vijf en twintigjarige
echtvereniging. De belangstelling
was zeer groot, in de eerste plaats
van de familie, verder van de
dorpsgenoten en vooraanstaanden,
die allen hun gelukwensen aanbo-
den. De heer en mevr. Ten Klooster
zijn in de omgeving zeer bekend en
vele bloemen werden aangeboden,
zodat de kamer tenslotte een grote
bloementuin geleek.

Hiermede betuigen wij
onze hartelijke dank

aan Familie, Vrienden en
Bekenden voor de belang-
stelling bij ons 25-jarig
huwelijksfeest ondervon-
den.

Fam. J. TEN KLOOSTER.
Noordeinde, K. 1a,
18 November 1948.

Colofon

Vogelbeschermingswacht Noord - Veluwe

Secretariaat:

Dik Bos

Email: [secretaris @ vbw noord-veluwe.nl](mailto:secretaris@vbw-noord-veluwe.nl)

Website: [www.vbw](http://www.vbw-noord-veluwe.nl) Noord-veluwe.nl

Eendenkooien

Eendenkooi Oosterwolde

Dagboek eendenkooi Oosterwolde 1913 - 1965

Auteurs: Bert Hanekamp

Adrie Hottinga

Samenstelling verslag:

Adrie Hottinga

(februari 2025)

Leeswijzer

Dit verslag bestaat uit drie delen en heeft als doel om informatie die verloren dreigt te gaan vast te leggen in het archief van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. Een verslag over historische informatie.

- Algemeen gedeelte over de geschiedenis van eendenkooien in Nederland: B.H.
- Dagboek eendenkooi Oosterwolde – periode 1913 - 1965: A.H.
- Informatie uit: Polder Oosterwolde weide – moerasvogels 1958 – 2023: A.H.

Verslag is beschikbaar via de website van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe

Inhoud

Inhoudsopgave

Leeswijzer 3

1.Eendenkooien 5

 1.1 Geschiedenis 5

 1.2 Beschrijving. 5

 1.3 Het vangen 6

 1.4 Afpalingsrecht 6

 1.5 De vangsten 6

 1.6 Belang van eendenkooien 7

 1.7 Beheer en instandhouding. 7

2.Polder Oosterwolde 8

 2.1 Eendenkooi Oosterwolde - dagboek 1913-1965 8

 2.2 Vangsten 1913-1965 17

 2.3 Eendenkooi Oosterwolde vervolg na 1965 18

3. Epiloog.....19

4. Bronnen 19

 Bijlagen20

 Overzicht vangsten

 Diversen: overzicht overzicht blz. dagboek en rekeningen

1. Eendenkooien

Eertijds waren er in Nederland ongeveer 1500 locaties waar eenden werden gevangen in eendenkooien. Van dit erfgoed zijn er nu nog zo'n 113 eendenkooien geregistreerd, waarvan 35 in bezit van Staatsbosbeheer. In de polder Oosterwolde bevindt zich nog in het hart van het weidevogelgebied een particuliere geregistreerde eendenkooi. Een reden om eens aandacht te besteden aan het fenomeen "eendenkooi".

1.1 Geschiedenis

Vanaf de vroegste tijden zond de mens op middelen om de dieren, die voor hem de voornaamste voedselbron vormden op zodanige wijze te bemachtigen, dat zijn eigen huid geen gevaar liep. Voor het vangen van grotere dieren was de uitvinding van de valkuil al een grote verbetering ten opzichte van het doden hiervan met de primitieve wapens die men toen had. De vangjacht was ook de meest geschikte manier om het wild levend te bemachtigen, hetzij om dit te temmen als huis— of vermaaksdier, hetzij om dit elders uit te zetten ten behoeve van de jacht.

Nadat een schrandere geest dus de valkuil had bedacht waren de volgende uitvindingen slechts een kwestie van tijd. Zo bedacht men o.a. strikken, klemmen, inloopvallen en diverse methoden om met netten dieren te bemachtigen.

Voor het vliegend wild vormde van oude tijden af een begeerd vangobject. Bekende vangmiddelen van deze vogels zijn de vinkenbanen en eendenkooien als permanente vanginrichtingen en de open netten voor de vangst op plevieren, ganzen en andere vogels.

De eendenkooien kunnen we gerust specifiek Hollands noemen en in zijn huidige vorm was de eendenkooi waarschijnlijk al voor de zestiende eeuw in ons land in gebruik. De eerste officiële berichten daarover stammen uit 1550 (Pieter Boet, Domeinen van Holland (Deel VIO Van Jacht en de Vogelerijen 1702), Ook in Engeland waren eendenkooien al vroeg bekend. Aanwijzing hiervoor is te vinden in het Engelse woord voor eendenkooi nl. duckdecoy(duck— eend, decoy lijkt op een verbastering van de kooi), De geschreven geschiedenis van kooien in Engeland gaat echter verder terug dan in Nederland. Al in 1280 werden onder de regering van Koning John rechten verleend tot het stichten van eendenkooien. En in 1432 werd de Abbot 's Decoy van het monnikenklooster in Crowland door een troep met zwaarden en knuppels gewapend gespuis overvallen, waarbij zeshonderd stuks waterwild werden bemachtigd. In 1665 liet Charles II een kooi aanleggen in het St Jamespark te Londen. Als adviseur trad hierbij een Hollander op, genaamd Sydrach Hilcus die als honorarium 30 pond ontving. In tegenstelling tot Holland kende men in Engeland de eendenkooi in zijn huidige vorm nog niet Voor 1550 in Holland en voor 1665 in Engeland waren de voorlopers vrijwel zeker met netten overspannen, doodlopende wateren in moerasgebieden, waarin de eenden in de rui periode, wanneer zij dus niet kunnen vliegen, werden gedreven. Dit werd echter al vroeg verboden hoewel in Engeland in 1720 bij een dergelijke drijfjacht in één keer 3000 eenden werden gevangen.

Later ging men ertoe over aan de oevers van grote wateren permanente vangpijpen aan te leggen, waarin de eenden werden gelokt. Dergelijke buitenpijpen worden nu nog in de Biesbosch gevonden.

Nog later ging men ertoe over om kleine plassen te benutten of vijvers te graven met een aantal vangpijpen. Daardoor bereikte men dat de vogels dicht bij de vangpijpen lagen en hierin gelokt konden worden.

1.2 Beschrijving.

Het centrum van de kooi is de plas of het wed, die een grootte heeft van 1- tot 4 ha en waar het een gegraven plas betreft, meestal rechthoekig van vorm is. Langs de plas bevindt zich een open oeverstrook die de naam van de zaat heeft. Op de hoeken van het wed zijn de vangpijpen aangebracht, ook kelen (Brabant), hoerden (Friesland) of hutten (Overijssel) genoemd. Het aantal pijpen hangt af van de vorm van de kooiplas, dit aantal varieert van 4 tot 8. De vangpijpen zijn gegraven sloten, aan het begin vaak à 5 meter breed en langzaam smaller wordend tot deze op niets uitloopt. Deze kelen buigen meestal twee aan twee naar elkaar toe, de één links—en de ander rechtsom, en zijn overdekt met netwerk of gaas dat op platte liggers of hoepels ligt. De keel eindigt in een vanghokje dat met een klepje van een afstand dicht getrokken kan worden. Het vanghok wordt jaagkorf, spiegel of gloepe genoemd,

De gebogen vorm van de vangpijp is noodzakelijk. Deze vorm moet voorkomen dat de op de plas aanwezige eenden zien wat er met hun gevangen soortgenoten gebeurt. Rond de kooiplas en langs de kelen zijn rietmatten opgesteld zodat de

eenden op de plas — niet verjaagd worden door de kooiker. Door kijkgaten kan de kooiker de vogels rustig observeren zonder dat deze worden verstoord. Langs de binnenbocht van de pijpen staan de rietmatten als een windscherm aaneengesloten opgesteld, aan de buitenbocht als een aantal losse schermen in een hoek van $+30^{\circ}$ op de vangpijp op een zodanige wijze dat zij vanaf de plas één geheel lijken te vormen. De plas en de kelen worden omgeven door bossages, het kooibos genoemd.

1.3 Het vangen

De bevolking van een eendenkooi is voor een gedeelte blijvend. Deze bestaat in de eerste plaats uit een lokstal van bijna handtamme vogels die meestal gekort— of geleewiekt zijn. Een groter aantal wordt gevormd door de vliegstaal, die we ge— voegelijk de aanvoertroepen kunnen noemen. Deze laatste groep verblijft overdag op de kooi plas om wat te eten en vooral rustig te slapen en vliegt 's avonds weg om dan te foerageren op de rivieren en het IJsselmeer met de randmeren. 's Morgens komen deze vogels naar de kooi terug en nemen van de foerageerplaatsen volkomen wilde vogels mee terug. Van deze laatste vogels moet de kooiker het hebben. Deze vogels noemt de kooiker de wildvang en de vogels uit noord—oostelijke streken de 'Bovenlanders', 'Oostbout' of 'Oostvogels'.

Bij het vangen van de wilde vogels maakt de kooiker gebruik van zijn lokeenden en een hondje. Dit hondje dient bij voorkeur een rode of rood met wit gevlekte vacht te hebben. Wanneer de kooiker gaat vangen begint hij meestal met het fluiten van de lokkers, deze reageren daarop door naar het begin van de vangpijp te zwemmen waar ze worden gevoerd. De te vangen wilde vogels worden nieuwsgierig en komen dichterbij. Op dat moment laat de kooiker het kooihondje voor het eerste scherm verschijnen. De hond loopt langs het water enkele schermen de keel in en verdwijnt weer. De nieuwsgierigheid van de eenden is door de hond gewekt en de hond verschijnt opnieuw maar nu een scherm verderop. Intussen blijft de kooiker van achter de schermen graan in het water gooien, steeds iets dieper de keel in. Zijn er voldoende wilde vogels een eind de pijp ingezwommen dan sluipt de kooiker terug naar het begin van de keel en laat zich zien aan de vogels in de keel, zodanig dat de vogels op de plas hem niet kunnen zien. De vogels, hierdoor geschrokken, vliegen het licht aan het einde van de keel tegemoet om te ontsnappen terwijl de lokvogels, niet bang voor de kooiker, terugzwemmen. De keel eindigt echter in het al genoemde vanghokje en de vogels zijn aldus gevangen.

1.4 Afpalingsrecht

Om de rust in en ook rond de kooi te bevorderen heeft elke eendenkooi een z.g. n. afpalingsrecht. Op vaak grote afstand van de kooi komen we borden tegen met het opschrift: ^t Eendenkooi van met recht van afpaling op x meter, gerekend uit het midden der kooi. Dit wordt koolrecht genoemd, houdt volgens de huidige Jachtwet (bepalingen opgenomen in de nieuwe Natuurwetgeving) in: "Het is aan ieder ander dan de eigenaar van een eendenkooi verboden binnen haar kring buiten noodzakelijkheid handelingen te verrichten, waardoor de eenden in de kring kunnen worden verstoord of verjaagd. Dit betekent dat binnen deze kooicirkel ook niet wordt gejaagd.

De geschiedenis van het afpalingsrecht gaat terug tot het midden van de 16^e eeuw. Dit recht dat voor een bepaalde kooi enige honderden jaren geleden al gold is heden ten dage nog van kracht. De afstand van het kooirecht varieert nogal, we vinden afpalingen van 565 753 11309 12009 1318 en 1506 meter.

Deze maten zijn een veelvoud van 39765 met de maat van de oude roede of roe.

1.5 De vangsten

Het aantal soorten dat in vroeger jaren werd gevangen was vrij beperkt. Het waren voornamelijk wilde eenden en wintertalingen, in kleiner aantal pijlstaart, smient, slobend en zomer taling, alle behorend tot de groep van de grondel eenden, hoewel de smient overwegend graseter is. Duikeenden zoals tafeleend en kuifeend vormen een te verwaarlozen percentage van de vangsten. De laatste soorten zijn bovendien moeilijk te vangen daar ze vaak niet de keel in willen vliegen, doch duikend terugzwemmen naar de kooiplas. Sommige kooien zijn ingericht met een onder water liggende klep die voorin de keel omhoog geklapt kan worden zodat de duikers niet terug kunnen.

Het aantal te vangen vogels is uiteraard afhankelijk van diverse factoren. Door ruilverkavelingen, betere waterbeheersing; algemene rustverstoring enz. zijn de vangsten op vrijwel alle kooien sterk teruggelopen vergeleken bij vroeger.

De totaal vangsten per jachtseizoen loopt van de nog in bedrijf zijnde kooien van ca. 800 tot ca. 10000 vogels. De wilde eenden worden door de kooikers hele eenden of helen genoemd, de rest van de soorten hebben de verzamelnaam van halven of blauwgoed en hebben omstreeks de halve waarde van de wilde eenden.

1.6 Belang van eendenkooien

- Als eerste punt kan genoemd worden het historische belang. Daar de geschiedenis van dit typisch Nederlandse bedrijf zo'n 700 jaar oud is, is het alleszins verantwoord voor het behoud hiervan te pleiten.
- Het landschappelijke belang. Eendenkooien vinden we vooral in vlakke poldergebieden. Van nature zijn dergelijke landschappen schaars bedeed met houtgewas.

Eendenkooien vormen dan ook veelal bijzonder waardevolle landschapselementen. Dit geldt te meer omdat deze kooien vaak enkele honderden jaren oud zijn met vaak prachtige oude loofhoutbomen, zoals iepen, essen, elzen, wilgen, populieren, eiken e.a. Met name op de kooien in het rivierengebied vinden we verder zeer oude en fraaie knotwilgen, knotessen en struiken van veldiep, Gelderse roos, kardinaalsmuts, hazelaar en vele andere soorten.

- Het natuurwetenschappelijke belang. Hierbij wordt vanzelf in de eerste plaats gedacht aan de gegevens die verkregen kunnen worden uit het ringonderzoek dat aan het waterwild wordt gedaan. Een belang dat echter minstens zo groot is als het voorgaande is de functie die de eendenkooi vervult als biotoop voor vele plant- en diersoorten. De eendenkooien vormen uitermate belangrijke refugia of uitwijkplaatsen. De rust die er heerst door het afpalingsrecht is hiervan een belangrijke oorzaak.

Op eendenkooien vinden we behalve de vele broedvogels van wilde eend een grote dichtheid van andere broedvogels, vooral kleine zangers, lijsterachtigen, vinkachtigen, duiven, rallen, rans- en bosuil en torenvalk. De eendenkooi van Herwijnen heeft o.a. in 1960 2 paar broedende bosuilen, 1 paar ransuilen en 7 paar torenvalken gehad. In 1968 broedden op de eendenkooi in Oosterwolde ten noorden van Elburg 21 paar torenvalken.

Maar ook blauwe reiger en aalscholver zijn broedvogels van eendenkooien (Lekkerkerk en Wanneperveen). Op particuliere kooien werden deze vogels vroeger helaas uitgeroeid, vanwege de schade die ze veroorzaken aan de nestbomen en de rustverstoring door het vissen op de kooiplas.

Voorop de oudere kooien is de vegetatie bijzonder waardevol. We behoeven hierbij slechts te denken aan de rijkdom aan 100 houtsoorten, de kruidenflora van het elzenbroekbos en de in het rivierengebied vaak aanwezige knoten, begroeid met eikvaren.

- Hydrobiologisch zijn de kooien interessant door het veelal voorkomen van interessante vissoorten als grote modderkruiper, kroeskarper e.a. en lagere diersoorten als de grote watervlo (*Daphnia magna*). Ook malacologisch (slakken) en entomologisch (insecten) zijn eendenkooien interessant.
- Uit het ringonderzoek dat sinds vele jaren op een aantal kooien wordt gedaan is men zeer veel te weten gekomen over de leefgewoonten van de eenden. Zo heeft men informatie gekregen over de trekbewegingen, leeftijd, variatie in maten en gewichten, huwelijks- en plaatstrouw etc.
- **Het economisch belang.**

Hoewel de vangsten sterk teruglopen zijn, bestaan er in ons land nog een aantal kooien die een goed bestaan opleveren voor de kooiker. Bij een vangst van 5000 wilde eenden per jachtseizoen ligt de bruto-opbrengst op ca. f 15000. Deze informatie is afkomstig uit de jaren vijftig zestig en is nu niet meer van toepassing. — Om verzekerd te zijn van een redelijk inkomen zijn de meeste kooikers echter genoodzaakt een nevenbedrijf uit te oefenen. Veelal is dit een veebedrijf.

1.7 Beheer en instandhouding.

Gestreefd dient te worden naar behoud van het kooibedrijf. Hoewel uit recentelijk onderzoek blijkt dat de populatie wilde eenden in Nederland drastisch afneemt is niet bekend of de geringe vangsten in eendenkooien van enige invloed zijn op deze afname.

Instandhouding van loofhout— bomen en knoten kan de vestiging van resp. blauwe reiger en aalscholver en uilen en torenvalken bevorderen.

Het landschappelijk belang -van beplantingen is al elders genoemd.

2. Polder Oosterwolde

In het werkgebied van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe bevindt zich nog een oude eendenkooi in de polder Oosterwolde. Deze eendenkooi ligt in het centrum van het weidevogelreservaat Oosterwolde, in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. Het betreft een eendenkooi van het zogenaamde Overijssels type: een voormalige wintertaling kooi met twee vangplassen en zeven vangpijpen. Hoewel niet alle vangpijpen vang klaar zijn, is deze eendenkooi nog altijd in bedrijf voor de vangst van wilde eenden. De eendenkooi is in particulier bezit en eigendom van A. Korenberg en de Gebr. E. en J. van de Wetering in Noordeinde. Het afpalingsrecht van deze eendenkooi bedraagt 1506 meter uit het hart van de kooi. De kooicirkel reikt zelfs tot in Oostelijke Flevoland. Het afpalingsrecht heeft een belangrijke rol gespeeld voor de bescherming van de polder Oosterwolde gedurende de discussie over de uitvoering van de landinrichting in Oosterwolde (in 1994 afgerond). Gedurende de uitvoering wilde de Landinrichtingscommissie enkele nieuwe boerderijen vestigen binnen de kooicirkel van de eendenkooi. Via het aloude afpalingsrecht hebben de eigenaren niet ingestemd met de voorgestelde permanente versturende activiteiten binnen de kooicirkel. Hiermede is een open polder langs de randmeren behouden gebleven voor boerderijvestiging. Helaas zijn in de periferie aan de randen van de kooicirkel wel nieuwe boerderijen gevestigd. Niettemin is het centrale deel van de polder Oosterwolde gevrijwaard gebleven van agrarische bebouwing. Het oude kooirecht dient gekoesterd te worden als vrijwaring voor veel open poldertjes in Nederland.

2.1 Eendenkooi Oosterwolde - dagboek 1913-1965

In 2024 kreeg ik van Bert HaneKamp (lid VBW-Noord-Veluwe) een kopie van het dagboek van de voormalige eendenkooiker J. van 't Klooster. Het dagboek dateert van de periode 1913 – 1965. Van de zoon van Gerrit ten Klooster – Henk ten Klooster heb ik toestemming gekregen om informatie van dit dagboek te gebruiken voor dit verslag.

De tekst van dit verslag is een samenvatting van het dagboek van J. van 't Klooster en de tekst is hier en daar aangepast. In het ene jaar is er meer opgetekend over de vangst in de eendenkooi dan in andere jaren.

Kadaster / eigendomsverloop

Introductie

Over de vroege geschiedenis van deze kooi is weinig bekend. Waarschijnlijk is de kooi eigendom geweest van het huis Byssel en in 1737 eigendom van Wolter Jan van Haersolte. Het verhaal begint eigenlijk pas in 1818 als de eerste registratie wordt gedaan en loopt door tot 1849 met de laatste bekende registratie.

De kooi zou 400 jaar oud zijn, maar daar zijn geen gegevens van.

Zomer 2019 ging ik op bezoek bij Jan van de Wetering en samen dwaalden we door zijn kooi. Voeren in de vangpijp, waardoor veel kabaal ontstond onder de makkestal. De makkestal vult zichzelf, er worden geen eenden mak gemaakt via een makhok.

Jan van de Wetering is sinds 1984 eigenaar en kooiker op de kooi, het vak heeft hij van Gerrit ten klooster geleerd. Op 16 jarige leeftijd was Jan al op de kooi te vinden. Gerrits vader Jan ten Klooster is de eerste Ten klooster op deze kooi. Hij nam de kooi over van een plaatselijke kruidenier, die op zijn beurt de kooi in handen kreeg bij de schuldsanering van de toenmalige eigenaar. De kooi heeft twee kooi plassen waarvan de kleine plas rond 1946 is aangelegd. Het is een Overijsselse kooi en heeft acht vangpijpen die niet alle in gebruik zijn.

De kooi ligt in een natuurgebied van 180 ha van Staatsbosbeheer, hetgeen een groot voordeel is voor de kooi. Er wordt gevangen voor de bout. Jan maakt gebruik van een kooikerhondje, die op dat moment nog in opleiding was en meer aandacht voor mij had dan de aanwijzingen van Jan..

Afbeelding 1: Situering van de eendenkooi in het weidevogelreservaat

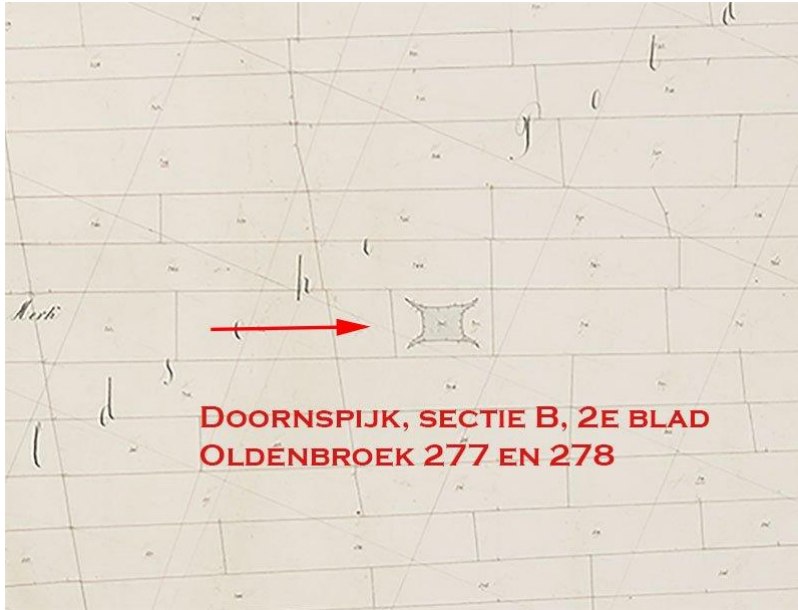

Foto 1: achter de schermen op de vangplas

335 - de erven Hendrik Kooiker, Berend Kooiker als erfgenaam van Jan Kooiker, 1852
 verkoop in 1861
 2172 - Gerrit Wijnand Nagelhout, Doornspijk, verkoop 1872
 2667 - Beerd van der Meulen, veehouder, Oosterwolde
 1/2 behoort aan Egbert Nagelhout,
 3432 - Hubertus Jan Kragt, landbouwer, 1903 verkoop aan
 1889 Egbert Nagelhout en Evert Hendrikz Bos, kooikers
 1924 verkoop aan Willem Jan ten Klooster, veehouder en kooiker
 Jan Willem ten Klooster, kooiker
 5727 - Jan Willemz ten Klooster, kooiker, 1927
 Jan ten Klooster, verkoop 1965
 Gerrit Jan Janz ten Klooster
 Tegenwoordig is de kooi van Gebr. P., E. en J. v/d Wetering en A. Korenberg.

Registratie jachtwet

1818, 1824

H. Hendriksen (kooiker), Doornspijk, Oosterwolde
 200 rr, Ingevolge dispositie van gedeputeerde staten van Gelderland van 24 feb. 1826 nr. 4, is deze kooy uitgestrekt op
 400 rr ende maat (12 novb. 1827 st. 24)

H.Hendriksen overgeschreven op naam van J.H. Kooijker, Oosterwolde, 1819, 1824, 1829, 1834
 400 rr (200 rr is doorgehaald) Ingevolge dispositie van gedeputeerde staten van Gelderland van 24 feb. 1826 nr. 4, is
 deze kooy uitgestrekt op 400 rr ende maat (12 novb. 1827 st. 24)

1834, 1839, 1844, 1849

J.H. Kooijker, Oosterwolde, eigenaar, Doornspijk, 400 rr

In 1964 werd de eendenkooi Oosterwolde met een oppervlakte van 1.65.20 ha via een notariële actie in Elburg
 overgedragen van Jan ten Klooster Willemszoon aan Gerritjan ten Klooster Janszoon. In 1984 werd de eendenkooi
 verkocht aan Gebr. P. E. en J. van de Wetering & A. Koornberg.

Foto 2: Eendenkooiker Jan ten Klooster: vermoedelijk in 1944: zeer strenge winter

Foto 3: polder Oosterwolde met eendenkooi anno 2024

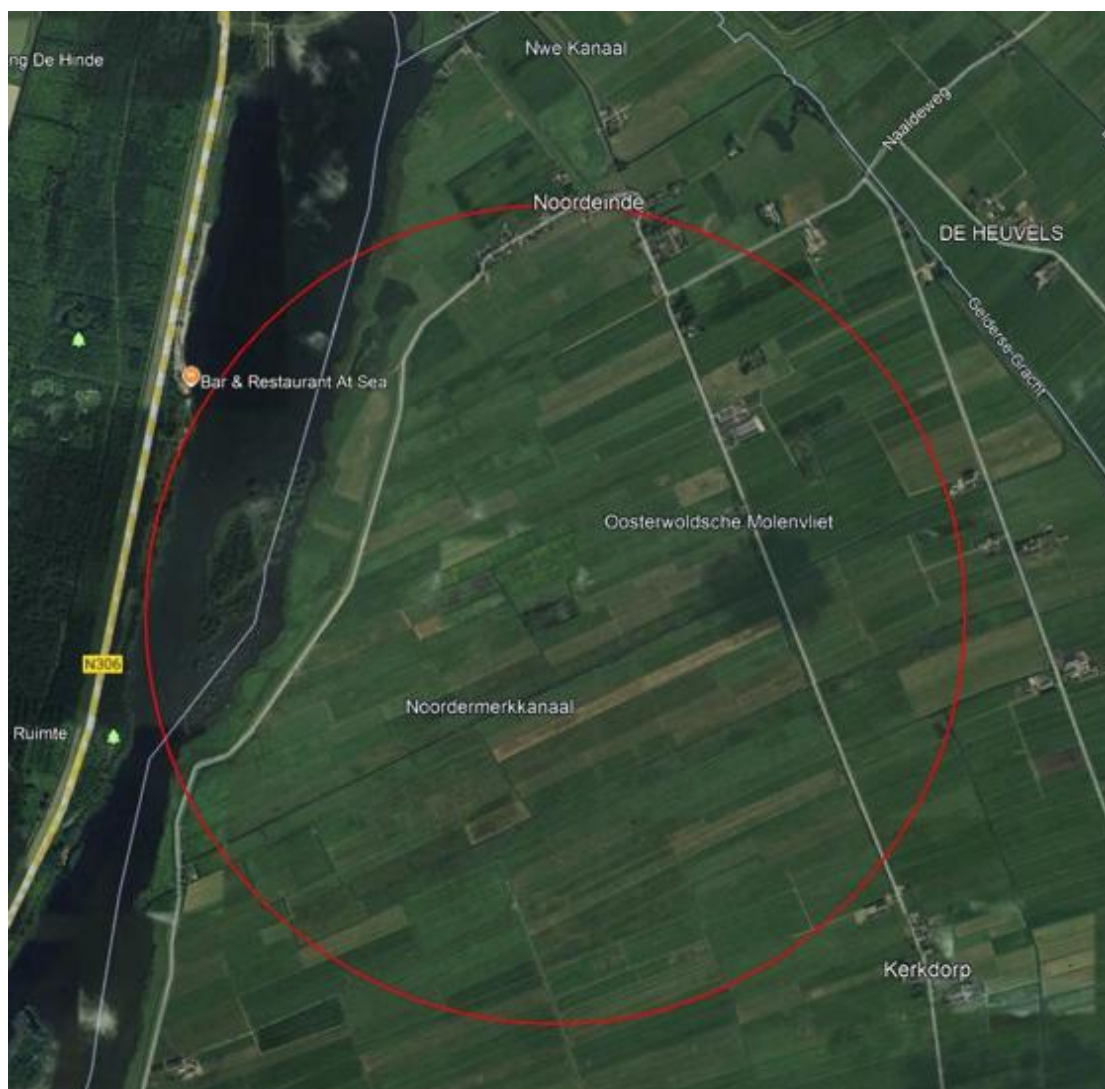

Foto 4: aalscholver foto Wim Weenink

In het dagboek is vervolgens beschreven dat – deze kooi is aangeschaft, de halve onverdeelde helft, door mijn vader W. van 't Klooster den datum 10 november 1913; gekocht van Lambertus Kracht voor de prijs van f 3450,-. De eendenkooi wordt op 1 december aanvaard en op de eerste dag worden 4 eenden en 1 taling gevangen en vervolgens in de eerste week 31 eenden en 2 talingen. In het voorjaar van 1914 is de kolk opgeschoond en alle modder verwijderd, omdat er droogval optrad. Er waren vier vangpijpen vang klaar, maar deze verkeerden wel in slechte conditie. De houtopstand van de kooi bestond voornamelijk uit iepen met de dikte van bergroeden. In de iepen was een blauwe reigerkolonie en 1919/1920 vestigde zich een aalscholverkolonie in de iepen, waarna de iepen geleidelijk afstierven. Zelfs de struiken in de kooi stierven af door de uitwerpselen van de aalscholwers. Er werden nieuwe struiken en bomen geplant voor de bescherming van de kooiplas en vangpijpen. Jan ten Klooster schrijft: *dat de aalscholver een verwenselijke vogel is; hij vreet aan kapitalen aan visch op en in nest kolonies is het een pestlucht, daarbij maakt hij al het bosch kapot, in sommige jaren kan een kolonie al voor duizenden guldens schade doen. Deze vogel staat dan ook altijd nog op de Zwarte lijst, die lijst is echter niet zwart genoeg, op het doodden van die dieren moet premie op staan.* Voor zover de beschrijving van Jan ten Klooster over de acceptatie van aalscholver in de polder Oosterwolde.

Foto 5: Jan ten klooster:
streng winter
met veel
"hongerige"
eenden

Afbeelding 2: Kooicirkel: 1506 meter uit het hart van de eendenkooi

Verder schrijft hij dat in de beginjaren van zijn bezit van de eendenkooi de polder regelmatig gedurende de wintermaanden onder water stond. Vooral gedurende het voorjaar na de dooi waren er veel vogels in de polder. Na de eerste wereldoorlog van 1914-1918 is er veel veranderd in de polder en wel door het plaatsen van een nieuw gemaal en het hoofdkanaal te verbreden. Vanaf deze wijziging van de waterhuishoudkundige situatie in de polder was de polder – uitzonderingen daargelaten- droog tijdens de wintermaanden. Neemt niet weg dat voor de afsluiting van de Zuiderzee in 1933 de polder nog regelmatig overstroomde en er meer dan twee meter water in de kooi stond en alles “kapot sloeg”. Meerdere jaren tot de jaren waren er onregelmatig hoge waterstanden die zowel vernielingen in de eendenkooi veroorzaakten, maar ook na herstel van de vangpijpen in de kooi veel vangsten opleverden, omdat er watervogels pleisterden in de onderlopen weilanden.

Ook is de polder een keer overstroomd door een doorbraak van de IJsseldijk bij Zalk op 8 februari 1926.

Op 28 mei 1932 is de afsluitdijk gesloten en sinds die tijd was er geen last meer van grote “zee overstromingen”.

In augustus en september van 1932 werd er veel gevangen in de kooi, omdat er meer “vuil flabbe” aan zee groeide en niet zo gauw wegsloeg door storm. Na de afsluiting van de Zuiderzee is de aanleg van de Noordoostpolder gestart en in 1939 drooggelegd. De aanleg en de drooglegging van de polders trekt in de eerste jaren veel vogels aan.

In 1939- 40 en 41 waren zeer strenge winters gehad met 8 tot 9 weken vorst aanéén met temperaturen van min en zeer veel sneeuw. 20 – 23 graden. In 1938 is de kooi vergroot, zodat er beter talingen konden vangen. Het was een slechte tijd voor de verkoop van taling; een taling bracht slechts 35 tot 45 cent op. Het voer was ook niet duur; 2 gulden voor 100 pond en nog was het te duur. In 1939 is de halve onverdeelde boedel van Evert Bos gekocht toen de verkoopprijs erg laag

was. Tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog waren slechtjaren met weinig verdiensten, mede omdat Engeland de grenzen had gesloten.

Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers Nederland binnen en in vijf dagen was het pleit beslecht en Nederland capituleerde. Tijdens het eerste oorlogsjaar was er nog geen nood, omdat er van alles nog voldoende was. Dat veranderde snel. In 1942 en 43 was het al zo erg dat een fietsband f 200 kostte, als je hem al verkrijgen kon. Vervolgens werden veel goederen via een bonnensysteem toegewezen. Koffie, thee, tabak, rubber, zeep, vet en kleding waren artikelen die op de bonnen weinig of niet werden toegewezen en die dan zo op de één of andere manier aangekocht moeten worden. Gedurende de jaren 43 en 44 werd alles benauwder, aangezien veel jonge mannen moeten werken in Duitsland en de joden vervolging en deportaties een enorme impact hadden. Vervolgens lezen we - dat *hier geen jongen of man boven de 18 tot 45 jaar meer veilig was; alles moest naar Duitsland of hier om te werken*. Veel jongerendoken onder op het platteland bij boeren en dat leidde bij velen tot huiszoekingen.

In 1943 begonnen vanuit Engeland ook de bombardementen op Duitsland. In 1944 waren er dagen dat er 1000 bommenwerpers in een uur geteld werden die richting Duitsland vlogen.

Op 6 juni 1944 landen de eerste Amerikanen in Normandië in Frankrijk; de bevrijding op komst.

De Duitsers deden alles om nog te redden wat er te redden viel. De Duitsers zetten de polder onder water en bij hevige wind sloeg het water tegen het huis. Heel Mastenbroek en aan de overzijde 't Zwarte water; alles stond onder water. In de eendenkooi kon wel gevangen worden, omdat er lieslaarzen beschikbaar waren. In de ondergelopen polders waren erg veel vogels. *Heele velden smienten en pijlstaarten en wanneer ze opvlogen net wolken, nooit zoveel gezien.*

In de zomer 1944 versloegen de geallieerde legers de Duitsers geheel in Frankrijk en werd België bevrijd al tot onze grenzen. De slag om Arnhem verliep anders dan gepland was en vervolgens kwam Nederland in de hongerwinter 194-45 terecht. In het westen was de nood het hoogst en op fietsen zonder banden, karren en kinderwagens trok men naar het platteland om voedsel te verkrijgen. Helaas werd van deze noodsituatie ook misbruik gemaakt. In de steden werd tarwe verkocht voor f 30 per pond, melk voor f10 per liter enz. Voor de gevangen vogels werd wel f 30 per stuk geboden; de meeste vogels uit de kooi werden verkocht voor f 2 tot f 3 per stuk.

Voorjaar 1945 begon er beweging te komen in de frontlijn van de geallieerden en op 16 april staken zij de IJssel over bij Zutphen en "doorstootten" tot Harderwijk. Het oosten was bevrijd, maar de algemene overgave duurde nog tot 5 mei 1945.

De winter van 1946-47 was weer lang en streng; 2500 pond voer werd gestrooid in de kooi en veel eenden stierven als gevolg van de strenge vorst. Halverwege maart viel de dooi in en werd éénmaal en zeearend en 2 keer 2 visarenden in kooi waargenomen.

In het dagboek voor 1948 en 1949 veel dag beschrijvingen over de weersgesteldheid opgenomen, maar geen meldingen over de vangsten. Wel wordt melding gemaakt van de bedragen die betaald zijn voor talingen en eenden.

Prijzen 1948.

- Eenden: variërend van f 2,25 tot f 3,25 gulden per stuk;
- Talingen: f 1 per stuk;
- Halven: f 1,50 per stuk. (halven zijn: pijlstaarten, smienten en slobben)

In de taal van de eendenkooi worden kleinere eenden soorten halven genoemd.

Afnemer in 1948-49 was Kuiper in Coevorden.

Prijzen 1949.

- Eenden: variërend van f 1,95 tot 2,75 per stuk;
- Talingen: variërend van f 0,60 tot f 0,80 cent per stuk;
- Halven: geen vermelding

De prijzen zijn in 1949 erg laag en ook zijn veel eenden gestorven door cholera. Op 20 oktober 1949 wordt melding gemaakt van in totaal 200 gestorven eenden. Op 14 en 15 november 1949 staan veel weilanden onder water, om een muizenplaag te bestrijden. Op 1 december is het stoomgemaal weer onder stoom gebracht, maar door de aanhoudende regenbuien blijft het lang nat in de polder. Op 6 december is de kooi weer bereikbaar en er wordt goed gevangen.

Maandag 5 december: 75 eenden en 370 talingen.

Ten Klooster vermeld in het dagboek: *nooit gebeurd in december*.

En op 6 december: 46 eenden en 175 talingen: *ongekend*.

Voor het eerst lezen we in het dagboek dat op 16 februari 1950 een controle in de eendenkooi plaatsvindt in verband met het jachttoezicht. Alles wordt doorzocht, maar er worden geen onregelmatigheden vastgesteld: *nul, nul, nul*.

Op 21 februari worden de eerste eenden korven gelegd, maar dit voorjaar is er een “dunne” stal. Op 27 februari onverwachtse controle door twee inspecteurs en een rechercheur. Geen melding voor de aanleiding van deze controle en of uitslag van het bezoek door de rechterlijke macht. Eind april is het koud en vele dagen regen en eendenkuikens sterven van door deze weersgesteldheid. In het voorjaar van 1950 wordt een aanvang gemaakt voor de aanleg van dijk voor de realisatie van Oostelijk Flevoland. Op 24 juli gaat de jacht voor de jagers open en voor kooibedrijf op 7 augustus. Eind augustus zijn er veel talingen in de kooi, maar ze zijn slecht te vangen.

Foto 6: paartje slobeenden: foto Wim Weenink

Begin 1951 begint enkele weken met veel regen en de polder staat weer onder water, waardoor er veel vogels in de ondergelopen landerijen zijn, maar weinig in de kooi. Het regenachtige weer houdt aan tot begin april en we lezen dat op op 10 april het land nog een beetje blank staat en de boeren nog

niets kunnen beginnen in de polder. Op 6 juni was de kooi weer vang klaar voor het nieuwe vangst seizoen. Dit betekent dat er na de wintervangperiode veel werk verricht moest worden; beschoeiing herstellen, vangpijpen voorzien van nieuw riet, houtgewas snoeien enz. Gedurende de zomermaanden vindt de vangst plaats voor 's morgens 8.00 uur en na 16.00 uur. We lezen dat 1951 een goed jaar voor de taling vangst: *er waren bar en bar veel talingen. Nog nooit zoo gezien in de kooi, meer als vol iedere dag.* De eerste 29 dagen worden al ruim 10.000 stuks (talingen?) gevangen en de aanvoer blijft maar doorgaan. Op 24 september 1951 was onze hoogste dag met 997 talingen, 94 eenden en 9 pijlstaarten. De week hiervoor was de “hoogste” week met 3157 gevangen talingen. In november waren de talingen grotendeels verdwenen en namen de vluchten in snel tempo af. Vermeldenswaard is dat de grote vluchten talingen de eenden verdringen. Dit betekent dat tijdens de herfsttrek van de talingen er vrij weinig eenden worden gevangen om dat het “kleingoed” de eenden verdringen. Vooral in november worden er dan veel eenden voornamelijk worden gevangen.

In maart 1952 lezen wij dat er veel eenden legsels zijn, maar dat de eksters en kraaien last veroorzaken. Ook worden er zes bunzings en 6 katten gevangen die het op de eendenkuikens hebben gemunt. Interessant is te lezen dat op 5 juni het gras wordt gemaaid en overal de rammelende maaimachines zijn te horen.

In de zomer van 1952 zijn er veel werkzaamheden tussen Elburg, Noordeinde en de Ketel voor de dijkaanleg. De jacht ging open op 14 juli, de eerste 14 dagen, alleen 's morgens en 's avonds op eenden, daarna op alles tot 15 februari 1953 en daarna tot 1 februari op halfgoed. De vangst was in augustus en september best tot matig en daarna slecht in verband met vorst in januari. De laatste week van januari 53 stond de polder onder water. *Ook zijn er dit jaar vel ganzen geweest, nogal wat last van gehad, met jagen binnen het de afpaling, ook de boel er wel eens uitgeschoten.*

In de nacht van 31 januari op 1 februari woedt er een zware storm, samen met een springtij over Nederland. De afsluitdijk heeft het gehouden maar in Zeeland en op de Zuid-Hollandse eilanden voltrekt zich de watersnoodramp. Ongeveer 2000

mensen verdrinken evenals duizenden stuks vee en vele honderden huizen zijn vernield. Op 6 juni is de kooi weer vang klaar en op 14 juni waren zo'n 100 eenden op de kooiplas. Op 15 juni wordt het gras in de polder gemaaid, maar het hooi is dit jaar niet te best, Met de aanleg wil het niet vloten, veel machines en ten Klooster verwacht veel schade door de trage werkzaamheden aan de dijk. Op 24 juli gaat de jacht open, behalve op blauwgoed, ook niet op taling. Hoewel de jacht op de taling op 15 augustus opengaat is het een slecht vangst seizoen vanwege veel regen en verkeerde wind uit het noordwesten. Een slechte zomer, maar wel weer een goede herfsttrek van de talingen die zich echter moeilijk laten vangen. Soms wel 200 op de kooiplas. Op 2 november werden er 153 eenden en 89 talingen gevangen en op 24 november werden 110 eenden, 2 talingen en 1 pijlstaart gevangen. De eenden kooiker was ook boer en op 24 november gingen de koeien op stal, Op 8 januari 1954 ook een goede dag met 133 eenden en 9 talingen: *dat was best*. In februari zijn er wel nieuwe vogels, maar er zijn maar 2 dagen dat de vangst over de 100 komt. In februari wordt ook voor het eerst de nieuwe waterpomp voor het op peil houden van de vangplassen uit geprobeerd en dat beviel uitstekend. Op 12 juli is het na het hooien koud en in kooi liggen zijn een paar honderd eenden aanwezig. Op 1 april zijn 26 eendennesten leeggestolen? *Hier voor de wal zijn de nieuwe dijken klaar en in de vaargeul zij ze nog aan het baggeren* (Drontermeer).

Foto 7: mannetje wilde eend - gewilde vangst! foto: Adri de Groot

De jacht is geopend op 24 juli maar vanwege aanhoudende storm en verkeerde winden is op 9 een aanvang gemaakt met de vangst. Op deze eerste vang dag werden 181 eenden en 137 talingen gevangen en de tweede dag 283 eenden, 92 talingen en 5 slobben. Vanwege het slechte weer wordt er weinig gevangen en de koeien op 12 oktober op stal gezet. Het pad naar de kooi is slecht en iedere dag en toch moet er regelmatig een zak tarwe naar de kooi gebracht worden om de staleenden te voeren.

Eind november zijn er dan door strenge vorst in het oosten weer nieuwe vogels en zijn de vangsten zo'n 70 eenden per dag. De eendenkooiker heeft een mooie term voor nieuwe eenden op de plas: *goeie nieuwe vogel*.

Op 19 maart 1955 is weer gaan sneeuwen; er liggen 300 eenden korven klaar om uitgelegd te worden, maar door de weersomstandigheden is wordt dit voorjaar alles erg laat. Er liggen ook nog zo'n 500 ganzen onder de kooi. Op 29 april worden toch de eerste eendenkuikens gezien. Op 10 juni was de kooi voor de vangst klaar en het gras is op 16 juni gemaaid. Op 24 juli 1955 ging de jacht open en op 7 augustus neemt de vangst in de kooi zijn aanvang en zijn er aardige aantallen eenden en veel talingen in de kooi. Goede vangsten, maar slechte prijzen, omdat volgens de afnemers geen vraag is. Voor de kerst is alles verkocht door afnemer Kuiper, maar net te vroeg, omdat er in februari veel vraag was en de prijzen opliepen.

Op 16 februari 1956 is het de koudste dag in 100 jaar met min 26 graden vorst. De waterpomp beviel uitstekend, altijd water genoeg. In februari wordt voor mais en graan f 800 uit gegeven. Op 29 februari zet de dooi in, de sneeuw verdwijnt en met een week stond de hele polder onder water. Veel ganzen, eenden, pijlstaarten, smienten en talingen. Op 18 maart zijn de eerste eendeneieren in de korven uitlegbroed. De afrekening voor de vangsten ontvangen: voor de eenden f 2,05 per stuk en voor de talingen slechts f 27 cent per stuk: *slecht*. Tijdens de vorst heeft de kooi veel last van buizerds en kraaien die de eenden op de kolk aanvielen, zodat deze op het laatst erg bang en wild waren. Anekdote: op 26 maart 1956 krijgt van 't Klooster telefoon aan huis.

Op 8 juni 1956 is de kooi vang klaar: er zijn 16 dagen aan gewerkt. Het seizoen 1956-57 is erg slecht geweest door de het koude en natte weersomstandigheden. Op 16 maart zijn de eerste eieren van de eenden ontdekt; het broeden gaat best.

We hebben dit voorjaar weer een roeken kolonie gekregen, die moeten we zien weg te krijgen.

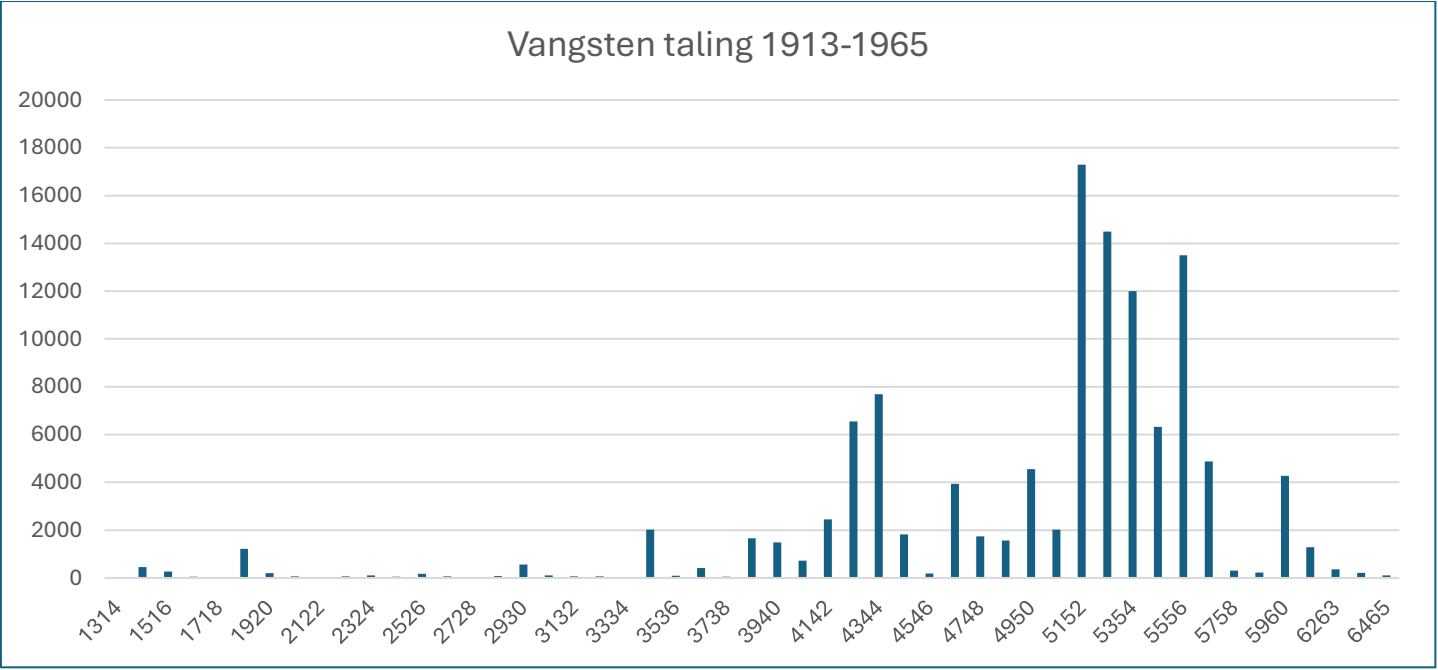
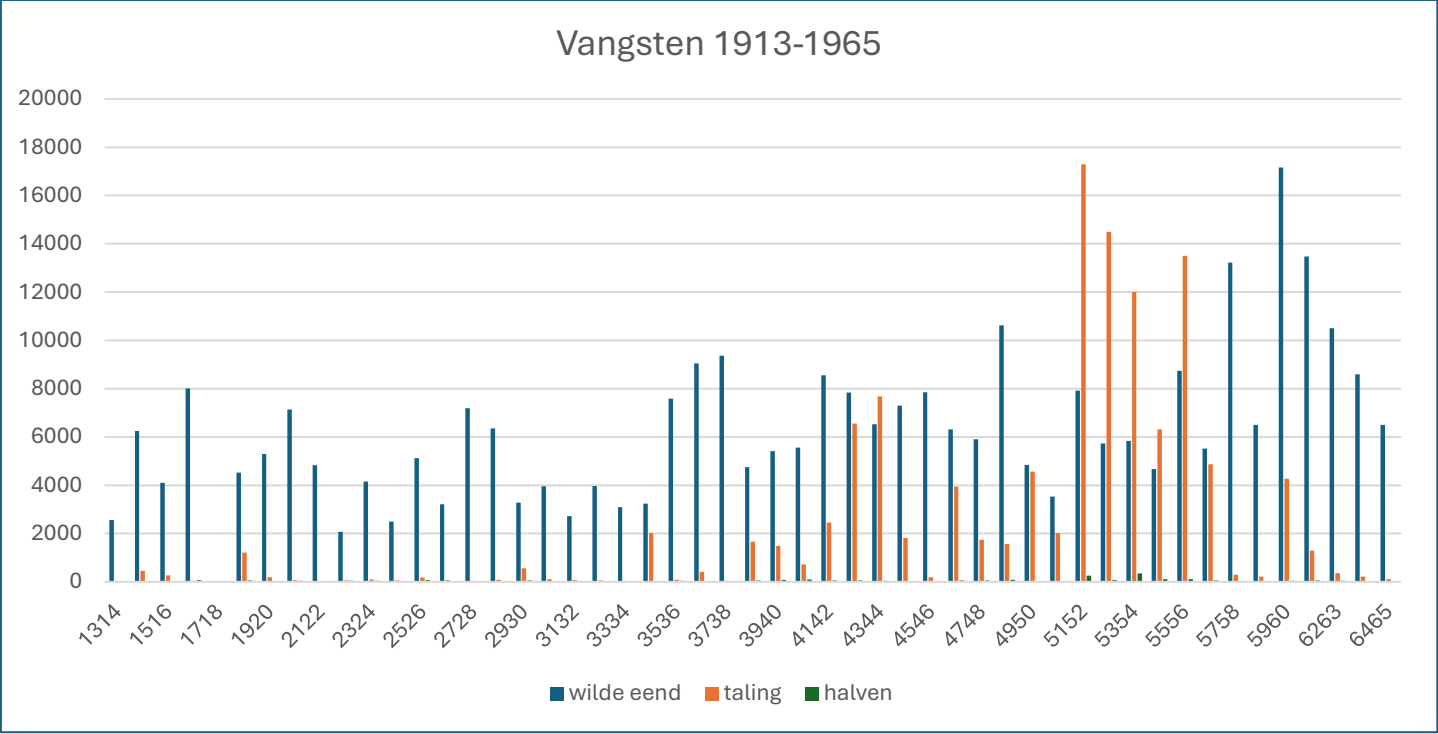
De kuikenoverleving is slecht, omdat het slootpeil zo laag is dat er drooglegging optreedt en er veel predatie plaatsvindt. In de zomer van 1957 is de nieuwe polder bijna drooggevallen; er zijn wel veel plassen met duizenden soorten eenden van alle soorten. Op mijn zestigste verjaardag op 1 november 187 eenden en 87 talingen gevangen, wat nooit eerder op deze datum is gebeurd en ook op 31 november worden 224 eenden gevangen. De vangsten zijn nu 20- 30 eenden per dag. Vanaf begin november vindt ten Klooster dode eenden, maar slaat er geen act op. Maar de sterft houdt niet op en er worden dode eenden voor onderzoek aangeboden aan de Seruminrichting in Rotterdam. Geen opwekkend bericht: de eenden sterven door kwikvergiftiging en mogen niet meer “eetbaar”. Nu bleek dat de eenden die zaaitarwe die met kwikmiddelen waren ontsmet hadden gegeten, stierven door vergiftiging. In totaal werden zo’n 125 eenden gevonden die door kwikvergiftiging waren gestorven.

Het hele voorjaar van 1958 was koud en de er zijn weinig broedsels uitgekomen en bij het begin van het jachtseizoen waren er vrijwel geen jonge eenden. De vangsten zijn in 1958 zeer matig met een enkele opleving van 160 eenden per dag. Daarentegen is 1959 een zacht jaar, waarbij de koeien in april al buiten liepen en de eenden goed gebroed hebben en er veel jonge eenden waren. De jacht ging open op 24 februari en 1959 was een “best” voor de vangst van eenden. In Oost-Europa is er strenge vorst begin december en dat is te merken, omdat er veel nieuwe vogels in de kooi komen. De vangsten lopen uiteen van 15 – 16 per dag tot ook dagen met wel 100 eenden op een dag. De nesten worden dit jaar voor het eerst van rotan gemaakt en dat bevalt goed. In 1960 begint de vangst pas op 8 augustus met wisselvallige vangsten. Op 10 november worden 82 eenden gevangen: *’t waren dikken*. De winter van 1960 – 61 was erg nat en vrijwel geen vorst. Het voorjaar van 1961 was erg zacht en goed weer voor de eendenkuikens. Het seizoen 1961-62 is ook wel weer goed geweest. *Op 12 februari 1962 hebben wij een huis gekocht aan de Jukweg en zijn op 28 maart gaan wonen. Met 1 april hebben wij de kooi verhuurd aan Gerrit voor een derde van de bruto-opbrengst.* Voorjaar 1962 was erg koud met slechte broedsels; ook de zomer was bar koud. Over het algemeen was het vangstseizoen 1962-63 erg slecht. Op 18-19- en 20 januari 1963 woedt er een storm uit het noordoosten met stuifsnieuw en de polderwegen zijn geheel onbegaanbaar. Door het late voorjaar zijn er weinig jonge eenden en de vangst begint laat dit seizoen. In december 63 en januari 64 weinig vangsten met slechts 1 tot 3 op een dag: *in geen jaren zo gekend*. De zomer is vervolgens mooi en niet te heet: *kon niet mooier*. Wel is er veel overlast van vliegtuigen die door de geluidsbarrière gaan. Dit heeft tot gevolg dat de eenden op de vlucht gaan en de vangsten erg slecht zijn. Ook andere eendenkooikers klagen over toenemend “rumoer” en daardoor afnemende vangsten. 1964-65 was niet best en ’t geheel genomen waren er geen “oostvogels”. Voorjaar 1965 was koud en de eenden hadden late legsels en de helft van de nesten waren onbezet. Op 19 mei is het zeer en zeer nat en koud en het land staat zo goed als onder water. Er zijn veel jonge eenden: 900 tot 1000 ex. De polder is erg nat en de boeren moesten “geweldig martelen” om het hooi uit het land te rijden: soms met 2 trekkers voor een klein vrachtje hooi. De vangst is dit seizoen best geweest. Op 8 en 9 december is er zware storm en de polder staat weer onder water.

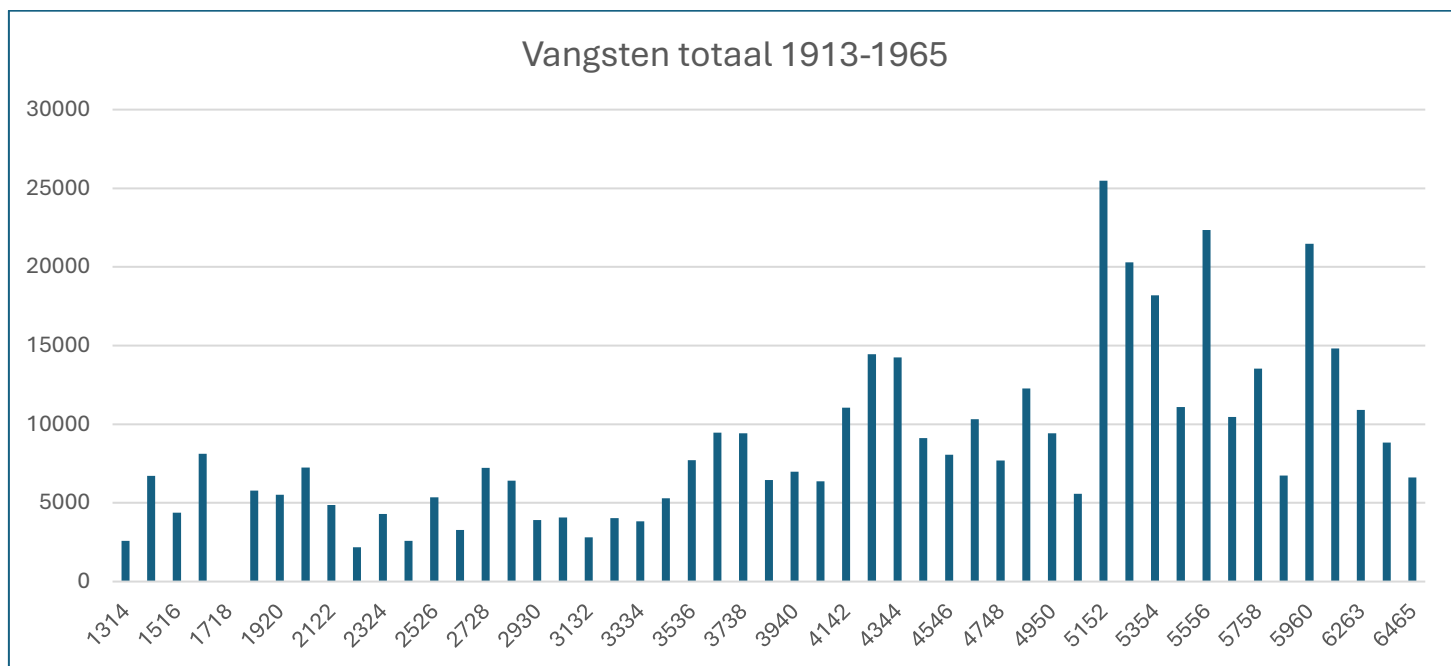

foto 8: mannetje wintertaling – geliefde vangsten. foto: Adri de Groot

2.2 Vangsten 1913-1965

Vangsten totaal 1913-1965

Uit de tabel met de vangsten van wilde eenden, talingen en halven valt af te leiden dat enorme vangstem werden gedaan net voor de drooglegging van Oostelijk Flevoland. Ten tijde voor de feitelijke drooglegging waren er veel plassen die tijdens de trekperiode veel eenden soorten aantrokken om te pleisteren. Het aantal wilde eenden neemt als broedvogel gestadig af. Naar de oorzaken is enkele jaren geleden een onderzoek gestart.

Er zijn meerdere mogelijke verklaringen – **predatie, voedselgebrek, onbeschutte oevers, waterkwaliteit** – maar een smoking gun heeft bioloog Erik Kleyheeg van SOVON nog niet kunnen vinden. (29 sep 2024)

Helaas beschikken we niet over informatie van de vangsten na 1965, behalve enige informatie uit de inventarisatie verslagen van de voormalige vogelwachters van Staatsbosbeheer.

Onderstaand epistel is een gedeelte van het verslag van Weide- en moerasvogels in de Polder Oosterwolde 1958-2023 (Adrie Hottinga 2024).

2.3 Eendenkooi Oosterwolde vervolg na 1965

Van de broedvogelbevolking van de eendenkooi is slechts fragmentarische informatie beschikbaar, hoofdzakelijk verzameld door de voormalige vogelwachters.

In het broedvogelverslag, gepubliceerd in 1958, schrijft vogelwachter Arnoud van den Berg dat in het toekomstige weidevogelreservaat minstens 63 broedparen van de wilde eend aanwezig waren en dat *“jaarlijks rond 400 wilde eenden broeden in de eendenkooi “Noordeinde”. Ook maakt hij melding dat jaarlijks een wielewaal en paartje ransuilen broedt in de eendenkooi.* Ook in 1959 karteert vogelwachter Arnoud van den Berg weer in Oosterwolde en meldt hij in zijn broedvogelverslag dat er in het toekomstige weidevogelreservaat 81 broedsels van de wilde eend zijn gevonden en dat in de eendenkooi *nog ruim 400 wilde eenden hebben gebroed. En ook in 1959 broedde er een paartje wielewalen en ransuilen in de eendenkooi.* In het verslag van 1969, opgesteld door reservaatbewaker Ton van Gent, over de broedvogelbevolking in de polder Oosterwolde lezen wij het volgende.

Eendenkooi.

Het belang van de eendenkooi als broedgebied blijkt uit de lijst van broedvogels. In 1968 heeft zich hier de eerste blauwe reiger gevestigd, in 1969 waren dit twee paar. De kooi is ieder jaar bijzonder in trek als broedgebied voor torenvalken. Deze vogels broeden voornamelijk in de eendenkorven. In 1958 4 paar, in 1959 7 paar, in 1964 8 paar, in 1967 bedroeg het aantal nesten minstens 8, in 1968 zelfs 21 en in 1969 3. Het grote aantal van 21 was het gevolg van de overvloedige aanwezigheid van veldmuizen, het afgelopen broedseizoen was de hoeveelheid veldmuizen minimaal. In 1958 en 1959 broedde 1 paar ransuilen op de kooi, in 1964 3 paar, in 1968 2 paar, in 1969 werd slechts eenmaal in het vroege voorjaar een volwassen vogel waargenomen, een broedgeval werd niet geconstateerd. De wilewaal is ieder jaar met 1 tot 2 paar in het kooibos aanwezig

*In het verslag "De broedvogelbevolking van de polder Oosterwolde 1969-1977" meldt Ton van Gent dat er ieder jaar een paar ransuilen broeden in de eendenkooi. Ook wordt gemeld dat er ieder **jaar** torenvalken broeden en dat als uitzondering genoemd moet worden de eenden korven; daar heeft de torenvalk zijn broedplaats in. In 1969 21 broedparen, dit was een uitzondering. Normaal ligt het aantal rond de 6 broedparen.*

In het verslag "De broedvogelbevolking in het weidevogelgebied polder Oosterwolde 1974" meldt Ton van Gent dat in de eendenkooi een paartje ransuilen vijf jongen heeft grootgebracht.

In 1973 en 1974 is de broedvogelbevolking in **de** eendenkooi ook geïnventariseerd. Blauwe reigers waren respectievelijk aanwezig met 12 en 8 broedparen en de roek met respectievelijk 31 en 40 broedparen. In 1981 waren 15 paar blauwe reigers aanwezig en 146 paar roeken en in 1982 werden twee paar blauwe reigers en 67 paar roeken geteld.

In 1982 is twee derde van de houtopstanden in de eendenkooi gekapt en zijn de kolonievogels sterk achteruitgegaan.

In 1981 is de eendenkooi verkocht aan gebr. P., E. en J. van de Wetering en A. Korenberg en na 1982 zijn geen integrale inventarisaties in de eendenkooi meer verricht.

3. Epiloog

Dit verslag over de geschiedenis en ook de huidige betekenis van eendenkooien in Nederland en specifiek over de eendenkooi in Oosterwolde is enkel bedoeld voor het vastleggen van geschiedschrijving. Niet meer en minder! Het is jammer dat informatie uit dagboeken van eendenkooikers niet publiekelijk worden gemaakt en wellicht voor ornithologen informatie beschikbaar komt voor het behoud en herstel van eenden kooien, dan wel voor populatie trends van soorten eenden.

4. Bronnen

- Dagboek van J. ten Klooster 1913-1965.
- Beter één vogel in de hand. Vogelvangst, valkerij en eieren in ambacht, cultuurhistorie, natuurbescherming en wetenschap. Samenstelling en redactie: J.T. Lumeij, D.A. Jonkers & J.J.H.G.D. Karelse. KNNV Uitgeverij. 2008.
- Polder Oosterwolde – weide- en moerasvogels 1958-2023. Adrie Hottinga. Vogelbeschermingswacht. Noord-Veluwe. 2024.

Bijlage 1

Overzicht vangsten 1913 – 1965 eendenkooi Oosterwolde

Oosterwolde	eenden	taling	halven	totaal
1913-1914	2565	26	5	2596
1914-1915	6253	456	18	6727
1915-1916	4101	266	8	4375
1916-1917	8013	47	68	8128
1918-1919	4520	1212	63	5785
1919-1920	5288	194	35	5517
1920-1921	7134	71	48	7253
1921-1922	4824	32	13	4869
1922-1923	2077	61	38	2176
1923-1924	4150	102	40	4292
1924-1925	2502	55	29	2586
1925-1926	5118	171	72	5361
1926-1927	3206	69	12	3287
1927-1928	7184	25	9	7218
1928-1929	6358	84	24	6416
1929-1930	3281	564	55	3900
1930-1931	3951	107	16	4074
1931-1932	2727	69	10	2806
1932-1933	3964	61	12	4037
1933-1934	3098	14	7	3819
1934-1935	3242	2017	32	5291
1935-1936	7587	86	43	7716
1936-1937	9040	408	27	9475
1237-1938	9359	46	12	9417
1938-1939	4745	1666	51	6462
1939-1940	5419	1492	79	6990
1940-1941	5560	720	94	6374
1941-1942	8550	2453	62	11062
1942-1943	7843	6551	60	14454
1943-1944	6532	7685	39	14256
1944-1945	7292	1814	21	9127
1945-1946	7847	183	33	8063
1946-1947	6312	3941	58	10311
1947-1948	5901	1737	52	7690
1948-1949	10622	1571	58 slobben – 23 halven	12274
1949-1950	4846	4558	14	9418
1950-1951	3535	2024	29	5588
1951-1952	7922	17292	214 pijlstaarten – 44 slobben	25472
1952-1953	5732	14491	54 slobben – 19 pijlstaarten- 1 smient	20297
1953-1954	5834	12000	146 slobben – 208 pijlstaarten -	18188

1954-1955	4670	6315	97 slobben – 17 pijlstaarten	11099
1955-1956	8736	13500	72 slobben -29 pijlstaarten	22337
1956-1957	5519	4875	52 slobben – 7 pijlstaarten	10453
1957-1958	13221	300	6 pijlstaarten – 3 slobben – 1 smient	13531
1958-1959	6493	221	11 slobben – 4 pijlstaarten	6729
1959-1960	17154	4273	11 slobben - 37 pijlstaarten	21475
1960-1961	13474	1290	42 pijlstaarten – 6 slobben – 2 smienten	14814
1961-1962	15637	565	5 slobben – 22 pijlstaarten	16234
1862- 1963	10498	358	38 pijlstaarten – 4 slobben – 3 krakken	10907
1963-1964	8600	218	4 slobben – 19 pijlstaarten	8841
1964-1965	6503	106	5 slobben – 6 pijlstaarten	6620

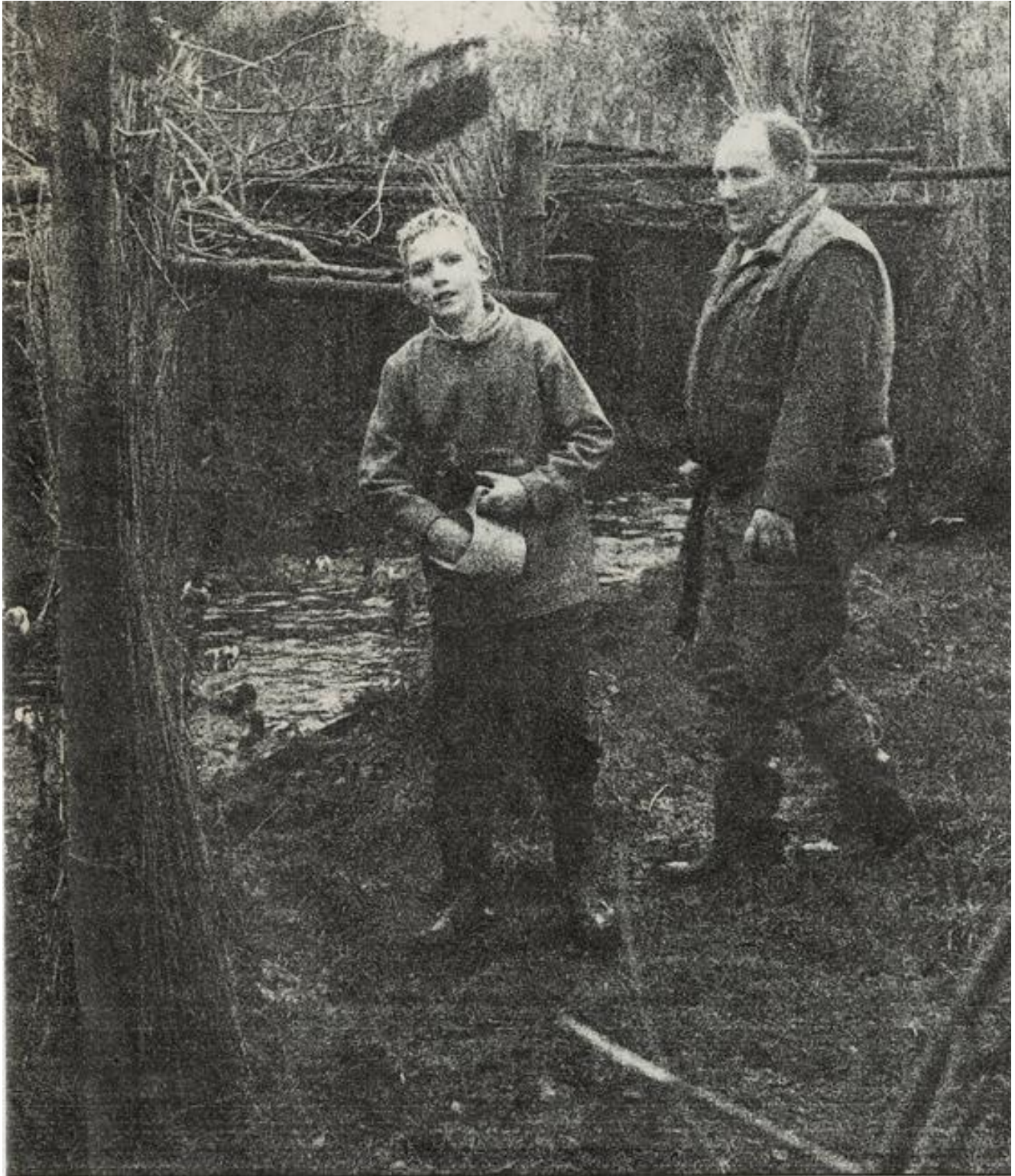

Foto 9: Jan van de Wetering met zoon Rick: 21 november 2005 (Stentor)

Het seizoen 1960-61
 Was voor veel kooiers zeer
 slecht, voor hier met oog op
 de nieuwe polder nog wel
 best. er waren geen kluikens

Het seizoen 1961-62
 was voor veel kooiers bijzonder
 goed, b.v. de Vecht & water boven
 aan de dijken en de heide achter
 hoek onder doot al maar regen
 daar hregen we op lichte vult
 in Nov. met daar veel vogel
 hier matig, een goeie week
 vult en week stortregent
 too 4x achter elkaar

Voor ons was het seizoen ook
 wel goed, behalve in Jan 62
 toen was hier niets meer
 en nu in Feb. 28^{den} viert het al
 een 14 dagen en koud, nu waait
 het ook al 3 dagen hard uit
 t. Oosten, het viert smachts

4 tot 52

Het seizoen 1962-63
 was over het algemeen slecht,
 hier was het nog wel best,
 een lang winter gehad
 met heel mooi weer, strengste
 vult 18% voor een nacht.

Het seizoen 1963-64
 was redelijk, het begin met
 de vlieg machines, door de
 geluidsbarricade, heel
 schonelelijk, too maar alles
 er uit

Gevangen in seizoen 1960-61

13444 eenden	} totaal aantal stukks
1290 halingen	
42 pylit.	
6 slobben	
2 smienten	
	14814

Gevangen in seizoen 1961-62

15634 eenden	} totaal aantal stukks
565 halingen	
5 slobben	
22 pylit.	
1 krak 3 smienten	
1 kooitwip	16234

Gevangen in seizoen 1962-63

10498 eenden	} totaal aantal stukks
358 halingen	
38 pylit.	
10 slobben	
3 krakken	
	10907

Gevangen in seizoen 1963-64

8600 eenden	} totaal aantal stukks
218 halingen	
4 slobben	
19 pylit.	
	8841

Gevangen in seizoen 1964-65

6503 eenden	} totaal aantal stukks
106 halingen	
5 slobben	
6 pylit.	
	6620

J. E. E N D E R T

VOORHEEN GEBR. WASTERVAl

KANTOOR EN MAGAZIJNEN:
3e LOOIERSDWARSSTRAAT 2
ELANDSGRACHT 107
TELEFOON 30565 - 31665

TEL.-ADRES: WASTERVAl
ABC Code 5th & 6th ed., Bentley
≡ POSTGIRO 39267 ≡
Bankier: NED. HANDEL.MIJ.
NATIONALE HANDELSBANK

AMSTERDAM C., 26 October 1961
POSTBUS 475

De Heer J. t e n K l o o s t e r

N O O R D E I N D E

Grotewoldweg 89

(Post;ELBURG)

Geachte Heer ten Klooster,

Uw brief van gisteren ontvangen met enige monsters veren, die ik vandaag nog doorzend naar VENIARD, met verzoek mij omgaand in te lichten of men ook deze veren kan gebruiken.

Tevens heb ik even nagezien de correspondentie van dit jaar en vorig jaar en kan niet vinden, dat wij een brief niet zouden hebben beantwoord.

Op 't ogenblik betaalt Veniard voor:
Woerd wilde eend, grijze zijveren Fl. 120,-- per kg.
,, ,, ,, bruine schouderveren,, 250,-- ,, ,,

Het is mij bekend, dat de opkopers al weer op pad zijn en minder betalen. Bovendien verkondigen ze nog, dat aangezien de vangsten reeds heel goed zijn er wel eens een teveel aan veren zou kunnen komen, waardoor de prijzen zouden dalen.

Met nadruk herhalen wij nog eens, dat Veniard zijn biedingen gedurende het seizoen steeds handhaaft bij een dalende markt, zodat de geregelde leveranciers geen risico lopen, terwijl het ook nog wel gebeurt dat een prijs voor een bepaalde soort tegen het eind van het jachtseizoen stijgt. Maar dat komt natuurlijk alleen voor, indien de aangeboden hoeveelheden ver beneden de verwachting blijven.

U schrijft, dat U al een flinke voorraad grijze zijveren hebt, maar hoe staat het met de andere veren, zoals bruine schouder, staart krulveren ?? Voor krulveren betaalt Veniard nu Fl. 0,08 per stuk, voorgezet natuurlijk dat het volgroeide krullen zijn.

Zodra ik bericht van Veniard heb over de mij gezonden monsters hoort U nader en verblijf ik inmiddels

Hoogachtend
J. E. E N D E R T
(v/h GEBR. WASTERVAl)

Wild en Gevogelte
GOOR

Goor (0), 1 December 1943.

Grootestraat 22.

Goor (0), 1 Oct. 1943.

Den Heer J. ten Klooster,
Noordeinde bij Elburg.

Afrekening van het in de afgelopen maand
van U ontvangen kooiwild.

264 Wilde eenden à / 1,35 :	f 356,40
5 Talingen " " 0,50 :	" 2,50
3 Smienten " " 1,-- :	" 8,--

f 366,90

Ingesloten postcheque N° 509.

Heden hebben wij per postpakket aan U
retour gezonden 7 (zeven) ledige zakken
met vrachtbrieven e.d.

164
135
1320
492
164
37640

Den Heer J. ten Klooster,
Noordeinde post Elburg.

Mijnheer,

Hieronder laten wij afrekening
volgen van het ~~meest~~ kooiwild dat wij in
de afgelopen maand van U ontvangen hebben.--

30 Sept.: 45 W.eenden à / 1,25 :	f 56,25
2 Talingen à / 0,50 :	f 1,--
1 Smient :	f 1,--

Ingesloten postcheque voor f 58,25

Hoogachtend,
Fa. Th. Boorman.

Bijl.: Postcheque N° 62.

125
45
125
595

